

Metody wykładni Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Przedmowa do wydania w języku polskim

Niewiele jest tak fundamentalnych i zarazem uniwersalnych zagadnień w dziedzinie prawa jak problematyka wykładni. Wykładnia, jej metody, cele, ograniczenia muszą z natury rzeczy interesować każdego prawnika, bo nie istnieje przecież możliwość stosowania prawa bez jego interpretacji, jest to bowiem zawsze pierwszy krok, który poprzedza decyzję o tym, czy i jak zastosować prawo. Mówi się na ogół, że *clara non sunt interpretanda*, ale nawet kwalifikacja jakiejś normy jako *clara* wymaga interpretacji i wcale nie jest do końca oczywista. Wykładnia tekstualna (literalna) nie może pełnić roli dominującej w porządku unijnym, a wobec tego konieczne jest odwoływanie się do innych metod wykładni, co zresztą także wynika jednoznacznie z książki, do której przeczytania bardzo Państwa zachęcam. Jej Autorem jest profesor *Koen Lenaerts*, pełniący obecnie funkcję Prezesa Trybunału Sprawiedliwości, wybitny uczony, Autor setek publikacji, który zajmuje się prawem europejskim od kilkudziesięciu lat zarówno jako akademik, jak i sędzia dysponujący ogromnym doświadczeniem. Drugim Autorem jest dr *José A. Gutiérrez-Fons* – także osoba o dużym doświadczeniu i znaczącym dorobku publikacyjnym w dziedzinie prawa europejskiego, prawnik od wielu lat pracujący w Trybunale Sprawiedliwości.

Codziennie uczestnictwo w aktywności Trybunału Sprawiedliwości stwarza możliwość wyjątkowej perspektywy spojrzenia na problematykę wykładni prawa europejskiego, której metody i kierunki zostały w decydującym przecież stopniu ukształtowane w orzecznictwie Trybunału. Dopiero z tej perspektywy można dostrzec, że nie

istnieje zapewne w systemie kontynentalnym drugi porządek prawny, który w tak ogromnym stopniu zawdzięcza swoją pozycję i rozwój orzecznictwu. Warto pamiętać, że bez owego fundamentalnego wkładu orzecznictwa w kreację porządku prawnego Unii byłibyśmy dzisiaj na dużo wcześniejszym etapie integracji europejskiej, a być może nawet dzisiejszego poziomu nie dałoby się nigdy osiągnąć. Orzecznictwo budowało swoją pozycję krok po kroku, poprzez stale udoskonalanie, niuansowanie i precyzowanie metod wykładni, dzięki czemu Trybunał Sprawiedliwości zapewniał spójność prawa unijnego, jego pierwszeństwo oraz efektywne stosowanie. Nie można tracić z pola widzenia, że mądre i elastyczne stosowanie wykładni zapewniło ukształtowanie zasad generalnych prawa europejskiego, otworzyło możliwość odwołania się do gwarancji praw podstawowych w prawie UE i to na wiele lat przed wejściem w życie KPP, doprowadziło do wypracowania koncepcji autonomicznego porządku prawnego i zdefiniowania tożsamości europejskiej. Zrozumienie tego skomplikowanego procesu prowadzącego do punktu, w którym się obecnie znajdujemy, staje się zdecydowanie łatwiejsze i bardziej dostępne dzięki książce *K. Lenaertsa* oraz *J.A. Gutiérreza-Fonsa*, która w sposób systematyczny, przejrzysty i zarazem przystępny prowadzi Czytelnika przez złożone zagadnienia wykładni prawa europejskiego.

Ogromną zaletą tego dzieła jest z pewnością powiązanie tez ogólnych i teoretycznych z bogatą prezentacją wielu, konkretnych przykładów z orzecznictwa TSUE. Nasuwa się tu wręcz pytanie czysto retoryczne: czy ktokolwiek inny niż wieloletni sędzia mógłby przedstawić na tle orzecznictwa tak plastycznie i przekonująco wnioski płynące ze stosowania różnorodnych metod wykładni, jednocześnie przesłanek, które uzasadniały podejście interpretacyjne bardziej otwarte lub bardziej ostrożne w konkretnych postępowaniach? Prezentacja, w taki sposób, jak czynią to Autorzy, bogatego instrumentarium wykładni prawa unijnego wprowadza nas w samo centrum procesu, jakim jest dochodzenie przez Trybunał do określonego rezultatu, który ostatecznie znajduje wyraz w treści orzeczenia. Istotna refleksja, która się nasuwa jako pierwsza, prowadzi do stwierdzenia, że przewaga i znaczenie wykładni teleologicznej i funkcjonalnej w orzecz-

nictwie TSUE nie jest przejawem arbitralności czy też nadmiernego aktywizmu sędziowskiego, ale wiąże się, na co trafnie zwracają uwagę Autorzy, bardzo wyraźnie z naturą (charakterem) prawa europejskiego, które operuje często pojęciami nieostrymi, wieloznacznymi, o dość ogólnym polu stosowania, a do tego przy uwzględnieniu wielości wersji językowych (pamiętajmy o 24 językach urzędowych UE!), niekiedy wzajemnie niekompatybilnych. Zapewnienie w tych warunkach jednolitej interpretacji i stosowania prawa europejskiego we wszystkich systemach krajowych, a jednocześnie w sposób najlepiej odpowiadający woli ustawodawcy europejskiego (w pierwszym rzędzie wyrażonej w normach prawa pierwotnego) wymaga sięgnięcia do metod interpretacji, które kładą silny akcent na poszukiwanie celu i funkcji regulacji będącej przedmiotem wykładni, a więc do wykładni teleologicznej, a z reguły też do interpretacji kontekstualnej, przede wszystkim do systemowej. Ta ostatnia uwaga wymaga uwzględnienia kontekstu normatywnego, w zależności od okoliczności, w szerszym (np. porządek unijny jako taki, cała dziedzina prawa, określony rozdział traktatu) albo węższym znaczeniu (konkretny akt prawny Unii, a nawet fragment struktury tego aktu), a także do prac przygotowawczych poprzedzających przyjęcie aktu normatywnego. Ograniczenie się do wykładni czysto językowej (tekstualnej) musiałoby uniemożliwiać osiągnięcie pewnego i niepodważalnego z punktu widzenia różnych porządków krajowych rezultatu, a przede wszystkim nie zapewniałoby osiągnięcia celów, które mają być osiągnięte za pośrednictwem określonej regulacji europejskiej.

Znaczące miejsce w rozważaniach Autorów znajdują zagadnienia wykładni prawa Unii w świetle prawa międzynarodowego oraz tradycji konstytucyjnych, a także wykładnia KPP. Prawo europejskie jest autonomicznym porządkiem prawnym, ale nie działa w próżni i czerpie nieustannie inspiracje z tradycji konstytucyjnych państw członkowskich oraz z ogólnych zasad prawa międzynarodowego. Dzieło *K. Lenaerts* oraz *J.A. Gutiérreza* uzasadnia w pełni stwierdzenie, że sięgnięcie do tych inspiracji stanowi autentyczny instrument służący poprawnej interpretacji prawa i pozwalający na umiejscowienie porządku europejskiego w szerszym kontekście różnorodnych syste-

mów konstytucyjnych, a ponadto, gdy chodzi o tradycje konstytucyjne, zapewnia wykładni prawa europejskiego zbieżność z nakazem respektowania wspólnoty wartości i zasad, które stanowią fundament funkcjonowania Unii Europejskiej i łączą wszystkie systemy konstytucyjne państw członkowskich. Dlatego też Autorzy mocno podkreślają znaczenie takiej teorii wykładni, która najbardziej odpowiada cechom porządku prawnego Unii. Jednocześnie jednak w pełni należy się zgodzić z refleksją, że uwzględniając zarówno dążenie do europejskiej jedności, jak i respektowanie narodowej różnorodności, nie można tracić z pola widzenia faktu, że ani jedna, ani druga nie stanowią wartości o charakterze bezwzględny i obie muszą być rozumiane w sposób zgodny z KPP.

Zagadnieniom wykładni praw podstawowych Autorzy poświęcają odrębny rozdział, który przybliży zrozumienie często skomplikowanych problemów pojawiających się na tym tle, a jednocześnie pozwała na rozwiązanie wielu nieporozumień, które pojawiają się na tle tej wykładni. Tematyka wykładni praw podstawowych jest bogata i inspirująca, pokazuje jednocześnie dokonującą się dynamiczną ewolucję w orzecznictwie, poszerzanie pola stosowania KPP, relacje z EKPC i dialog odbywający się pomiędzy TSUE a Trybunałem Strasburskim, a także przełomowe znaczenie orzecznictwa, które umożliwiło w odniesieniu do określonych praw podstawowych bezpośrednio, horyzontalne stosowanie KPP. Wartości wyrażone w KPP mają kapitalne, trudne do przecenienia znaczenie dla zrozumienia najważniejszych zasad prawa unijnego takich, m.in. jak pojęcie mechanizmów demokratycznych czy rządów prawa. W tym sensie, jak trafnie zauważają Autorzy, KPP jest instrumentem gwarantującym, że Unia pozostaje wierna wartościom, na których się opiera, sprzeciwiając się np. takiej definicji „demokracji”, która prowadziłyby do „tyranii większości”.

Książka *K. Lenaerts* i *J.A. Gutiérreza* przybliży nas z pewnością do zrozumienia tego, czym jest obecny porządek prawny Unii, jakie są mechanizmy jego kształtowania, a także stojące przed nim wyzwania. Ważnym przesłaniem wynikającym z refleksji, które tam odnajdujemy, jest teza, że mądra i racjonalna wykładnia prawa unijnego musi być zawsze oddzielona od polityki, a jej wyniki nie wynikają

z arbitralnych ocen sędziowskich, ale są rezultatem długiego procesu kształtowania się i doskonalenia metod interpretacji oraz sposobu rozumienia najważniejszych zasad i wartości, na których opiera się Unia Europejska.

Mądra i racjonalna wykładnia prawa jest sztuką, wymaga swojej wirtuozerii, posługiwania się jednocześnie wieloma metodami, a więc grania na różnych instrumentach, na co kiedyś trafnie wskazywała prof. *Ewa Łętowska*. Ta sztuka ulega dzięki dziełu *K. Lenaerts* i *J.A. Guitierrez* przybliżeniu, pozwala nam zobaczyć nie tylko kuchnię, ale i salony, na których jest uprawiana.

Kończąc, chciałbym wyrazić swoje uznanie i podziękowanie tłumaczce tej ważnej książki – Pani dr hab. *Alicji Sikorze-Kalédzie*. Jej ogromny wysiłek przejawiający się w dbałości o precyzyjne oddanie myśli Autorów stanowi niewątpliwie dodatkowy i istotny atut przekazywanej Państwu pracy i tym mocniej zachęca do jej lektury.

Wyrażam też podziękowanie wydawnictwu C.H.Beck za podjęcie inicjatywy wydawniczej, która zaowocowała obecnością tej ważnej pozycji na polskim rynku książek prawniczych.

[Przejdź do księgarni →](#)